

היד על דופק פעימות הצער

לאה צבי (דובז'ינסקי): **אולי יתגלה אגם**, ספרי 'עתון 77' 2017, 89 עמ'

אם מתגלה האגם בשיריה של לאה צבי מימיו כביכול רגועים ומזמינים. אם תרצה לשכשך בהם, להתרענן ולמצוא מזור לנפשך נכון לך מפח נפש. למים יש ריח עז של גופרית ובקרקעיתם רוחשים יצורים עוכרי שלווה. פגעי הזמן בגוף ובנפש, אכזבות, חוסר תכלית, בדירות קיומית, הרגשת קטנות מול כוחות גדולים ממנה, הם הזרמים הפועלים ומפעילים את המשוררת בתוך עומק שירתה.

מקדמא דנא השתמשו משוררים בפרטים מהטבע כדי להלל את יופיים של החיים, לדמותם למושא אהבתם ובפעולתם למצוא מקבילה להשתלשלות היחסים בין אנשים. אצל לאה צבי הטבע הוא תמונת ראי לחידולן ולצער אינסופי.

איב בונפואה

קייץ לילי

נְרָאָה לִי, הָעָרֵב,
שֶׁהַשָּׁמַיִם הַמְּכֻכָּבִים, מְתַרְחָבִים,
קָרְבִים אֵלַינִי; וְשֶׁהַלֵּילָה,
מֵאַחֲרֵי מְדוּרֹת כַּה רַבּוֹת, פָּחוֹת אֶפֶל.

וְשֶׁגַם הָעֵלֶה זֹהֲרֵת מִתַּחַת לְעֵלֶה,
שֶׁהֵיִרְק, וְהַכֶּתֶם שֶׁל הַפְּרוֹת הַבָּשָׁלִים, צָמַח.
מְנוּרָה שֶׁל מְלֶאֶךְ קָרֹב; טְפִיחַת כָּנָף
שֶׁל אֹר מְסֻרֵר נֶאֱחָזֵת בְּעֵץ שֶׁל הַכֵּל.

נְרָאָה לִי, הָעָרֵב,
שֶׁבָּאֲנִי אֶל גֵּן, שֶׁהַמְּלֶאֶךְ שֶׁלּוֹ
הַקְּפִיד לְסַגֵּר אֶת הַדְּלָתוֹת עַד אֵין חֹזֵר.

איב בונפואה (Yves Bonnefoy; 1923-2016) - שנת הלידה של מיטב משוררי המאה העשרים). משורר עתיר פרסים שהשפיע רבות על השירה הצרפתית שאחרי מלחמת העולם השנייה. שירתו מאופיינת בחקר ובדיקת המילה אך גם בערגה אל הבלתי מושג. (זו הפעם השנייה שמתפרסם בפינה הצרפתית שיר של בונפואה.)

ומשתינה על העולם" ובשורות הפותחות את השיר - הפוך לגמרי "אני, הכלבה השחורה במשפחה/ שולפת לשון חסרת שיניים/ נביחה כמוה כנפיחה".

אם כך שורשי הכאב והנבדלות של המשוררת מקורם כבר בתא המשפחתי הקדום, זה האמור להעצים, להטמיע ביטחון. כדבריה "כאב לא מורטים/ בשעווה" - אבל מה כבר יכול לקרות אם תאפשר לזקיקי השיער לגדול פרא? אולי זה לא אסתטי אבל משחרר מעמידה בלתי פוסקת עם היד על דופק פעימות הצער.

לאה צבי מיטיבה לתאר את משאלת הנפש להשלים עם מצבה במילים צלולות ומדויקות כמו בשאר השירים בספר זה, "קטפי שיבולים/ כמיטב שנותיך, אחזי ביד אוהבת, ובשנת שמיטה, שמטי כאביך, מנוח לגופך".

שלמה בן-בסה

כעס מודחק. "הוא על כיסא פלסטיק לבן/ אני לידו/ גננים מגננים גינתם, את השקט מפר/ מסור חשמלי/ מבקע אותנו/ לשניים".

המשוררת מודעת להרגשת קטנותה מול כוחות גדולים ממנה - הפסיעות הכבדות והדורסניות של הזמן, כוחה המוגבל ואחרים הדואגים להמחיש לה את אפסיותה; והאחר הוא אף האדם הקרוב ביותר: "הרעמים הבוקעים מגרונך/ מזכירים לי/ כמה קטנה אני/ בזמן סערה".

או: "רותי סמרטוטי/ עיניך זוגות, תוכך/ ומוחק קרעי בדים, רותי סמרטוטי/ כה חמות דמעוטייך".

מול דלות הקיום המשוררת נלחמת בכל כוחה להיאחז בכדל של עצמיות, הכרה בנשיותה וביכולותיה, אף שזאת פריבילגיה שאינה צוברת זמן ונפח וסופה התפכחות ככאב. "אמש/ מעמדה אנכית, חשתי עליונות, אך אם לתוכו אפול/ אהיה כגרגיר חול, דבקה לשוני לחכי, האגו שנפחה הרוח/ מיהר להתכווץ בכלימה".

בשיר אחר היא גם הכלבה "המרימה רגל/

"האם אתה רואה/ את הירח, מת בתוכי?/ והכוכבים - מה הם/ אומרים, האם גם הם מבכים?" בשיר אחר היא כותבת: "מחטי אורן/ צומחות מזרועותי/ אצטרובלים, מקשטים צווארי/ חצי אורן נשלחים/ בול קליעה/ ישר אל לבי".

שירים רבים בספר מתייחסים לזוגיות ששרדה את חלוף השנים; וזו אינה במיטבה, רחוקה משלמות, נותנת תחושה של מוכר יחד עם ריחות קלים של החמצה, אי הבנה, אחדות פרומה בחלקה.

"עיניים מביטות בי/ חופרות, במברשת עדינה/ מסירות רגבי אדמה, האם מסקרנים הקמטים, או שמא חפירה בקיפולי חיים - עור מדולדל, מתנודד/ כענבל מצד, לצד..." או בשיר אחר "חולקים אנו צלע/ צולעים, מדשרשים/ בדשא הנמוג/ ואת, בעיניים חיוורות ובשפתיים סדוקות, פורשת אותנו כמו/ שטיח בלוי מגולגל".

לעתים השקט המופר מעלה תחושות אפלות,